

Vuonna 2024 toimitettavien presidentinvaalien yleiset ennakkoäänestyspaikat

Keskusvaalilautakunta 03.10.2023 § 35

518/00.00.00/2023

Valmistelija Hallintosihteeri Leena Räsänen

Presidentinvaalit toimitetaan sunnuntaina 28.1.2024. Ennakkoäänestyksen ajanjakso on kotimaassa 17. – 23.1.2024. Jos presidentinvaalissa toimitetaan toinen vaali (toinen kierros), sen vaalipäivä on sunnuntai 11.2.2024, ja ennakkoäänestyksen ajanjakso kotimaassa 31.1. – 6.2.2024.

Perustuslain 14 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Tämän nojalla kunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että äänioikeutettujen äänestysmahdollisuudet vaaleissa ovat riittävät sekä ennakkoäänestyksessä että vaalipäivänä. Oikeusministeriö pitää ennakkoäänestyspaikkojen ja vaalipäivän äänestyspaikkojen riittävää lukumäärää yhtenä keskeisenä tekijänä hyvän äänestysaktiivisuuden saavuttamiselle vaaleissa.

Kunnan on vaalijärjestelyissään huolehdittava siitä, että äänestyspaikat ovat saavutettavia ja esteettömiä ja että äänestäminen äänestyspaikoissa on kaikissa tilanteissa äänestäjille mahdollisimman turvallista ja että järjestelyt myös näyttävät äänestäjien silmissä siltä. Yhtä lailla äänestyspaikoissa on pystyttävä huolehtimaan vaalivirkailijoiden turvallisuudesta.

Vaalilain 9 §:n mukaan kunnanhallitus päättää kotimaan yleisten ennakkoäänestyspaikkojen lukumäärästä ja sijainnista kunnassa. Jokaisessa kunnassa on oltava vähintään yksi ennakkoäänestyspaikka, jollei erityisistä syistä muuta johdu.

Ennakkoäänestyspaikkoja tulisi perustaa riittävä määrä ja eri puolille kuntaa/kaupunkia, jotta äänestäjät jakaantuisivat mahdollisimman tasaisesti eri paikkojen kesken, jolloin suuria ruuhkia ei syntyisi. Kunnan on ehdottomasti huolehdittava siitä, että yleisiä ennakkoäänestyspaikkoja on kunnassa riittävästi suhteessa kunnan äänioikeutettujen määrään ja myös kunnassa asioivien muiden kuntien äänioikeutettujen määrään, jotta ennakkoon äänestäminen olisi äänestäjille mahdollisimman vaivatonta ja vähän aikaa vievää.

Ennakkoäänestyspaikat on syytä sijoittaa sellaisiin paikkoihin, joihin äänestäjien on helppoa tulla ja joihin he vaivattomasti osaavat. Yksi hyvä tapa on sijoittaa ennakkoäänestyspaikkoja sinne, missä äänestäjien muutoinkin tiedetään liikkuvan. Kuitenkin myös taajamien ulkopuolella asuville on järjestettävä asianmukaiset ennakkoäänestysmahdollisuudet. Ennakkoäänestyspaikan on oltava aatteellisilta ja taloudellisilta kytkennöiltään mahdollisimman puolueeton, jotta mahdollisimman monet äänestäjät tulevat sinne mieluusti. Yleistä ennakkoäänestyspaikkaa ei saa sijoittaa sellaiseen paikkaan, johon kaikilla äänioikeutetuilla ei ole pääsyä.

Liikuntavammaisten ja muiden liikkumisesteisten henkilöiden ennakkoäänestämismahdollisuuksiin on kiinnitettävä huomiota. Mahdollisuuksien mukaan vammaisten käyttämille kulkuvälineille on pyrittävä varaamaan pysäköintitilaa ennakkoäänestyspaikan välittömässä läheisyydessä ja järjestämään heidän avustamisensa äänestyspaikan ulko- ja sisäpuolella. Äänestyspaikalla mahdollisesti olevat kynnykset ja portaat on varustettava esimerkiksi sellaisella luiskalla, että rollaattoria tai sähkökäyttöistä pyörätuolia käyttävä henkilö pääsee esteettä äänestystilaan. Pyörätuolia käyttäviä henkilöitä varten tulisi myös olla äänestyskoppi, johon pyörätuoli mahtuu tai irrallinen kirjoitusalue varustettuna suojuksella, jonka turvin äänestäjä voi muiden näkemättä täyttää äänestyslippunsa. Aiemmissa vaaleissa esteettömyydessä mahdollisesti havaitut puutteet tulee korjata.

Ennakkoäänestyspaikan on sekä tiloiltaan että sijainniltaan sovittava tarkoitukseensa myös järjestyksenpidon kannalta. Vaalilain 56 §:n 1 momentissa on säädetty järjestyksestä ennakkoäänestyspaikassa ja siihen liittyen niin sanotusta vaalimainontakiellosta. Käytännön syistä vaalimainontakiellon ulottuvuus voi joissakin ennakkoäänestyspaikoissa olla alueellisesti rajatumpi kuin yleensä vaalipäivänä äänestysalueen äänestyspaikassa. Mikäli ennakkoäänestyspaikka perustetaan esimerkiksi kauppakeskukseen, kunnan keskusvaalilautakunnan on tarvittaessa etukäteen oltava yhteydessä kauppakeskuksen johtoon ja varmistauduttava siitä, että ennakkoäänestys otetaan asianmukaisesti huomioon kauppakeskuksen muussa toiminnassa. Tällöin yhtenä vaalimainontakiellon ulottuvuutta koskevana vähimmäisvaatimuksena voidaan pitää sitä, että vaalikampanjointi ja vaalimainonta eivät saa näkyä tai kuulua ennakkoäänestyspaikkaan eikä sen sisäänkäyntiin.

Ennakkoäänestystilan tulee olla riittävän suuri, jotta äänestys voidaan toimittaa sujuvasti ja luotettavasti eli äänestäjän vaalisalaisuus, vaalivapaus ja vaalirauha turvaten (vaalilain 56 § 2 mom.). Tärkeä näkökulma on myös turvallisuus: äänestäjän tulee olla turvallista äänestää ja vaalitoimitsijoiden tulee olla turvallista hoitaa tehtäviään.

Ennakkoäänestystilaan tulee voida sijoittaa tarpeellinen määrä pisteitä, joissa tarkastetaan äänestäjän henkilöllisyys, annetaan äänestyslippu ja otetaan äänestys vastaan. Tilan tulee olla siten mitoitettu ja järjestetty, että ruuhkaa ja jonoja syntyy mahdollisimman vähän. Usein ruuhkat syntyvät siitä, että ennakkoäänestyspaikka on sijoitettu sellaiseen tilaan, johon mahtuu liian vähän äänestyskoppeja ja äänestyksen vastaanottopisteitä ja/tai siitä, että ennakkoäänestyspaikassa on muista syistä liian vähän vaalitoimitsijoita nimenomaan äänestyksen vastaanottopisteissä. Ennakkoäänestyksessä aikaa ei yleensä vie äänestäjän käynti äänestyskopissa, vaan sen jälkeinen asiointi vaalitoimitsijan kanssa. Kuntien tulee huolehtia siitä, että vastaanottopisteitä on riittävästi. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että ennakkoäänestyspaikassa tulee olla riittävästi henkilöstöä ja että ennakkoäänestyspaikka sijoitetaan riittävän suureen tilaan, jotta äänestystoimitus sujuu äänestäjän kannalta mahdollisimman joutuisasti ja vaivattomasti.

Ennakkoäänestyspaikka on sijoitettava rakennuksessa niin, että rakennuksen poistumistiet pidetään esteettöminä. Poistumisteiden opasteita ei saa peittää. Järjestelyjen asianmukaisuus on syytä tarvittaessa etukäteen varmistaa alueelliselta pelastusviranomaiselta.

Vaalilain 47 §:n mukaan kotimaan yleinen ennakkoäänestyspaikka on ennakkoäänestystä varten avoinna kaikkina ennakkoäänestyksen ajanjakson päivinä, jollei kunnanhallituksen päätöksellä erityisistä syistä toisin määrätä. Erityinen syy voi olla lähinnä vain kunnan jonkin alueen tai taajaman vähäiseksi arvioitu äänestäjä määrä. Jokaisessa kunnassa tulisi kuitenkin olla vähintään yksi sellainen ennakkoäänestyspaikka, joka on avoinna jokaisena ajanjakson päivänä. Tällaisen ennakkoäänestyspaikan lisäksi on mahdollista perustaa kunnan eri alueille ennakkoäänestyspaikkoja, jotka ovat auki vähemmän kuin seitsemän päivää.

Vaalilain 48 §:n mukaan kunnanhallitus määrää myös ennakkoäänestyspaikan päivittäiset aukioloajat, kuitenkin niin, että ennakkoäänestyspaikka ei saa olla avoinna arkipäivisin ennen kello 8 eikä kello 20 jälkeen eikä lauantaisin ja sunnuntaisin ennen kello 9 eikä kello 18 jälkeen. Hyväksi havaittu käytäntö on, että ainakin ennakkoäänestyksen ajanjakson kahtena viimeisenä päivänä yleinen ennakkoäänestyspaikka pidetään avoinna kello 20 saakka. Ennakkoäänestyspaikkojen aukiolopäivät ja –kellonajat olisi hyvä pitää mahdollisimman laajoina. Tällä edesautetaan sitä, että äänestäjät voivat käydä äänestämässä eri aikoina, jolloin ruuhkia syntyy vähän.

Viimeisimmissä vaaleissa on monissa kunnissa maaseudulla pyritty turvaamaan äänestysmahdollisuuksia perustamalla kirkonkylän lisäksi myös pienempiin kyliin yleisiä ennakoäänestyspaikkoja, jotka ovat avoinna lyhyehkön ajan liikkuvan ennakoäänestyspaikan tavoin.

Eduskuntavaaleissa 2023 Raahessa oli käytössä lyhyen aukiolon yleiset ennakoäänestyspaikat Alpuassa, Vihannissa ja Pattijoella, koska aiempien vaalien perusteella Vihannissa ja Pattijoella voitiin todeta kävijämäärien jääneen varsin vähäisiksi. Alpuassa ennakoäänestyspaikka oli avoinna yhden päivän ajan neljä tuntia, ja siellä kävi yhteensä 108 äänestäjää. Alpuan osalta voidaan todeta ennakoäänestysjärjestelyjen toimineen hyvin. Vihannissa ennakoäänestyspaikkana toimi Vihannin yhtenäiskoulu kolmen päivän ajan kuusi tuntia päivässä, ja äänestäjiä kävi yhteensä 297. Ennakoäänestyspaikan vaihtuminen koululle todettiin huonoksi ratkaisuksi, ja tiedottaminen äänestyspaikasta ei tavoittanut äänestäjiä, joten paikan osalta ennakoäänestysjärjestelyt eivät Vihannissa toimineet hyvin. Pattijoella ennakoäänestyspaikkana toimi Pattisten koulu kolmen päivän ajan kuusi tuntia päivässä, ja äänestäjiä kävi yhteensä 298. Ennakoäänestyspaikan vaihtuminen koululle saattoi vaikuttaa ennakoäänestysviikkauteen myös Pattijoella.

Kunnan on tehokkaasti tiedotettava kunnan alueella olevista yleisistä ennakoäänestyspaikoista ja niiden aukioloajoista. Käytännössä asian voi hoitaa kuulutuksin, julkaisemalla tiedot kunnan kotisivuilla, julisteilla kadunvarsimainostelineissa, sanomalehti-ilmoittelulla, sanomalehtijutuilla, koteihin jaettavilla tiedotteilla jne. Paikallisille tiedotusvälineille tulisi lähettää luettelo ennakoäänestyspaikoista ja niiden aukioloajoista. Edellisten vaalien tapaan äänioikeutetuille lähetettäviin äänioikeusilmoituksiin (ilmoituskortti) liitetään äänestyspaikkarekisteristä koottava luettelo hänen oman lähialueensa yleisistä ennakoäänestyspaikoista. Opastus ennakoäänestyspaikalle tulee järjestää selkeästi esimerkiksi kadunvarsitauluin ja viitoituksin.

Esittelijä

Hallintosihteeri

Päätösesitys

Päätösesitys annetaan kokouksessa.

Päätös

Keskustelun kuluessa hallintosihteeri teki seuraavanlaisen päätösesityksen:

keskusvaalilautakunta esittää kaupunginhallitukselle:

päätetään, että kaupunki hoitaa osin oman ja osin ostetun henkilökunnan toimesta vuoden 2024 presidentinvaalien ennakoäänestyksen ja nimeää kiinteiksi, koko ennakoäänestysajan auki oleviksi

ennakkoäänestyspaikoiksi seuraavat paikat:

Raahen Prisma, Palokunnankatu 37, Raahе
Raahen K-Citymarket, Ollinkalliontie 2, Raahе
Praati – Palveluiden olohuone, Kirkkokatu 43, Raahе

vahvistetaan vuoden 2024 presidentinvaalien kiinteiden, koko ennakkoäänestysajan avoimena olevien ennakkoäänestyspaikkojen aukioloajat seuraaviksi:

17. – 19.1.2024	klo 9.00 - 20.00
20. – 21.1.2024	klo 12.00 - 18.00
22. – 23.1.2024	klo 9.00 - 20.00

mahdollinen toinen vaali (toinen kierros):

31.1. – 2.2.2024	klo 9.00 – 20.00
3. – 4.2.2024	klo 12.00 – 18.00
5. – 6.2.2024	klo 9.00 – 20.00

päätetään, että perustetaan lyhyen aukioloajan yleiset ennakkoäänestyspaikat Alpuaan, Vihantiin ja Pattijoelle.

vahvistetaan vuoden 2024 presidentinvaalien lyhyen aukiolojen yleisten ennakkoäänestyspaikkojen aukioloajat seuraaviksi:

Alpua, 17.1.2024	klo 12.00 - 18.00
Vihanti, 18. – 19.1.2024	klo 12.00 - 19.00
20.1.2024	klo 12.00 – 18.00
Pattijoki, 21.1.2024	klo 12.00 - 18.00
22.- 23.1.2024	klo 12.00 – 19.00

mahdollinen toinen vaali (toinen kierros):

Alpua, 31.1.2024	klo 12.00 - 18.00
Vihanti 1. – 2.2.2024	klo 12.00 - 19.00
3.2.2024	klo 12.00 – 18.00
Pattijoki 4.2.2024	klo 12.00 - 18.00
5.- 6.2.2024	klo 12.00 – 19.00

Myönnetään keskusvaalilautakunnan sihteerille oikeus järjestellä lyhyen aukiolojen yleisten ennakkoäänestyspaikkojen varsinaiset äänestyspaikat niin, että järjestelyissä tulee huomioida niiden hyvä saavutettavuus ja tilan soveltuvuus ennakkoäänestyspaikaksi.

Keskusvaalilautakunta hyväksyi esityksen.